

Thomas Svane Christensens translokationstale

Taler

Thomas Svane Christensen
Rektor på Frederikshavn
Gymnasium

Dato

28. juni 2024

Sted

Frederikshavn Gymnasium

- 1 Kære hf-studenter, kære stx-studenter og kære maritime studenter

Endnu engang et stort tillykke med jeres flotte huer - Tillykke til jer og til jeres familie!

5

Familier - og særligt nogle forældre - der sandsynligvis har haft nogle bekymringer i de seneste uger af typen: "Er du sikker på, at du har fået læst nok op til din eksamen?" eller "Er det nu også nødvendigt at se EM-kamp i aften, når du skal til dansk-eksamen i morgen tidlig?". Eksemplerne kan være mange,

- 10 men de er alle udtryk for den dialektik, der ligger i det at være forælder til et ungt menneske, der udvikler sig.

På den ene side vil man altid sit barn det bedste og håber, at grundlaget i ens opdragelse nu udfolder sig i den selvstændighed, som man har stimuleret. På

15 den anden side vil man gerne *liiige* sikre sig, at det også er slået igennem i det unge menneskes hjerne og hjælpe dem på vej ved at holde dem til ilden og bane vejen for deres færden.

- 20 Dimissionen fra gymnasiet er blandt meget andet en symbolsk markering af, at den sidste del af jeres forældres rolle nu er slut. I begiver jer nu ud i en ny epoke i livet, hvor jeres forældre, hverken skal eller bør holde jer i ørene eller tjekke op på, om I har fået lavet jeres afleveringer ... eller lige ringer til skolen for tjekke op på et eller andet.

- 25 I – kære studenter - har på de 2-3 år på Frederikshavn Gymnasium gennemgået en dannelsesproces, som sammen med jeres opvækst og opdragelse definerer jer som myndige individer i det forpligtende fællesskab, som vi kalder for samfundet. Symbolikken kan og skal være tung, når vi senere i dag synger, at I nu *"pludselig er stukket af. Som legesyge sommerfugle. Den allerførste*

sommerdag”.

Men jeg tror nu ikke, at I selv vil betragte jeres dimission, som noget ”pludseligt”. I vil rettelig se det som kulminationen på flere års intenst arbejde med uddannelse og dannelse, med differentiallyigninger og videnskabsteori, med opgaveværksted, studieture, skriftlige afleveringer og laboratorieforsøg. Jeg tror, at de fleste af jer vil sidde med **oplevelsen af**, at I har været igennem noget, der på én gang har været hårdt, sjovt, udviklende, forfærdeligt og fantastisk på samme tid.

40

Men hermed tager jeg også hul på en fundamental skelnen i det samfund, som I er en del af. I en verden domineret af sociale medier, konstante nyhedsstrømme og tilfredshedsmålinger er det værd at undersøge lidt nærmere, hvorvidt det giver bedst mening at sige, at I har **oplevelsen af** en hård og fantastisk studietid eller om I rent faktisk har haft en hård og fantastisk studietid på Frederikshavn Gymnasium.

I dette skoleår udgav Svend Brinkmann bogen **”Oplevelsessamfundet”**, hvor han argumenterer for, at I og vi alle sammen er en del af et oplevelsessamfund, hvor vi taler mere og mere om, hvordan vi oplever verden og mindre om, hvordan verden reelt set er.

Brinkmann tager udgangspunkt i et eksempel fra optakten til Folketingsvalget i 2022, hvor Mette Frederiksen sagde, at Folketingsvalget skulle være et ”tryghedsvalg”. Hun refererede til en undersøgelse, der blev indledt med ordene: ”Trygheden i Danmark er under pres” og nogle husker måske, hvordan hun henvendte sig direkte til *”dig, der ikke tør at gå ned i vaskekælderen på grund af nogle utilpassede unge, som forpester din hverdag”*.

Det var en effektiv kommunikation, men præmissen hviler på et paradoks: Der bliver i virkeligheden mindre kriminalitet i Danmark, men borgerne oplever og føler sig mere utrygge. Er det virkeligheden eller oplevelsen af virkeligheden, der skal danne grundlaget for vores drøftelser og vores prioriteringer?

Svend Brinkmanns – og min – bekymring er, at vi i et samfund, der vægter den subjektive oplevelse over de faktuelle forhold, nemt risikerer at ende i en situation, hvor den rationelle diskussion bliver umulig, fordi vi ender i en kamp om at få vores individuelle, subjektive oplevelser til at fylde mest. Vi skal lære at

70 finde os til rette i en virkelighedsopfattelse, der ikke falder i de to grøfter, der kan betegnes som henholdsvis oplevelsesrelativeringen eller oplevelsesabsolutismen.

I **oplevelsesrelativeringen** afvæbner man kritik ved at relativere kritikken til en subjektiv oplevelse. Hvis I f.eks. kommer op at skændes med jeres kæreste om, hvorvidt det var en god bytur, så siger du måske: ”*Det er altså kun dig, der har oplevet, at det var et problem*” og med det mener du, at når det ikke er din oplevelse, men din kærestes, så behøver du ikke interesse dig for det, der i virkeligheden er sket.

80 I den anden grøft – I **oplevelsesabsolutismen** er det lige modsat: Her bliver et kritisk standpunkt gyldigt alene med henvisning til den subjektive oplevelse. Et eksempel på dette ser vi i debatten om krænkelser i samfundet, hvor oplevelsesabsolutismen hævder, at hvis en person har følt sig krænket, så har der fundet en krænkelse sted. Her må vi ud fra et juridisk og moralsk grundlag holde
85 fast i, at man er nødt til at kunne pege på nogle umoralske eller ulovlige handlinger, der har fundet sted i virkeligheden – og ikke kun tage udgangspunkt i en følelsesmæssig oplevelse.

90 Brinkmanns løsning i bogen bliver begrebet ”**Verdensvendthed**”. Med det mener han, at vi skal holde fast i, at der findes en virkelighed, der danner det fundamentale grundlag for de oplevelser, som vi har. Og det er den reelle virkelighed, der består af fællesskaber, ressourcer, institutioner, fysiske egenskaber, sprog, kulturer osv. som vi bliver nødt til at have en viden om, for at
95 vi kan have meningsfulde drøftelser, der ikke falder i oplevelsesgrøfterne.

Hvorfor bruger jeg nu min dyrebare taletid på at tale om oplevelsessamfund og ”Verdensvendthed” – og jeg kan også se, at der nogen af jer, der er lidt skeptiske :-)?

100

Det gør jeg, fordi jeg mener, at **verdensvendtheden** er hele grundlaget for de uddannelser, som I nu dimitterer fra. Det almene gymnasium tager udgangspunkt i de idealer, som kræves for, at verdensvendtheden kan være og blive ved med at være et ideal for den menneskelige samtale. Det er gymnasiets styrke i en omskiftelig verden – og dermed det, som I tager med herfra - at vi
105 gennem idealer og aktiviteter vægter kritisk sans, kreativitet, samarbejde, kommunikation og fordybelse – Ja netop det, der kan kaldes for

verdensvendthed – og ikke subjektive oplevelser!

110

Derfor bliver jeg også ganske arrig, når man gang på gang i den offentlige debat skal høre fra politiske aktører eller interesseorganisationer, at ”*der går for mange i det almene gymnasium*”. Den brede og den dybe viden om verden er stadig Danmarks vigtigste grundstof og i realiteten fundamentet for et samfunds sammenhængskraft. Den faglige viden om verden, dannelsen og den metodiske træning, som I har fået på gymnasiet, vil være med jer resten af jeres liv og det uanset om I vælger at blive ingeniør, tømrer eller sygeplejerske eller noget helt, helt andet.

115

120

I samme boldgade ser man i de etablerede medier eller på de sociale medier, at den teoretiske viden om verden bliver konverteret til en karikatur på sig selv. Man hører udsagn som f.eks. ”*Jeg har aldrig brugt mit snit til noget*” eller ”*Der er for mange unge, der ikke bruger deres studenterhuer til noget*”. Disse udsagn placerer sig i min optik i oplevelsesgrøfterne, fordi udsagnene retter sig mod oplevelsen af manden og ikke bolden.

125

At ”*bruge sit snit*” eller ”*bruge sin hue*” handler jo netop **ikke** om den overfladiske præstation, der ligger i det formelle bevis, som I modtager senere i dag. Det handler derimod om, hvorvidt I bruger den viden og de kompetencer, som I har lært på jeres uddannelse til at blive bedre borgere, dygtigere medarbejdere og kreative entreprenører i et moderne, demokratisk samfund.

130

Dette betyder naturligvis ikke, at alle unge mennesker skal gå på gymnasiet. Men det betyder, at dem, der måtte have lysten og viljen, skal have muligheden for det – ligesom I har fået muligheden og I har udnyttet den mulighed. Muligheden for at få indblik og udsyn, der hæver sig op over **oplevelsen af** noget, men søger dybden og begrundelsen i den fælles virkelighed, som vi kan have en rationel diskussion om.

135

Verden er i dag desværre fyldt med nedslående eksempler på, hvordan oplevelsessamfundets mangel på verdensvendthed skaber kriser. Her har jeg blot udvalgt nogle eksempler for at understrege den pointe, at en uddannet, kritisk og oplyst befolkning aldrig kan være en del af problemet – men må være en del af løsningen:

145

Hvis vi tager klimakrisen, så kan man jo godt have en oplevelse af, at

konsekvenserne ikke er så voldsomme. Men den viden om verden, som I har fået fra jeres naturvidenskabelige undervisning baseret på videnskabelig metodik, giver jer et indblik i, hvordan den aggregerede verden på klimaområdet ser ud. Der **er** et problem – uanset om det er din oplevelse eller ej!

Invasionen af Ukraine og krigen i Gaza er smertelige eksempler på, hvad der sker, når forskellige parter i en konflikt har **en oplevelse af**, at modparten eller historien er på en bestemt måde. Det er ekstreme eksempler på **oplevelsesabsolutismen**, der gør oplevelsen af en historisk ret eller opfattelsen af en bestemt kultur til argumenter for umenneskelig aggression. På de sociale medier fnises der nogle gange af, at man f.eks. skal have videnskabeligt baseret religion, samfundsfag eller historie på sin gymnasiale ungdomsuddannelse. Men mon ikke at denne form for grunduddannelse i **verdensvendthed** ville være en god ide i både Rusland, Gaza, Israel og faktisk også i USA og andre vestlige nationer, hvor troen på demokratiet og basale menneskerettigheder desværre er under et stigende pres.

Og hvis I ikke allerede har indset det, så er det også derfor jeres engagerede lærere på Frederikshavn Gymnasium, går på arbejde hver eneste dag for at lære jer mere om verden. I ved, at Betinna, Kristina, Charlotte, Caroline, Mie og Karina bliver rasende, hvis I siger, at I bare synes, det er en dårlig novelle. Hvorfor? Fordi det falder direkte i oplevelsesgrøften, hvor min oplevelse kan være lige så god som din. De verdensvendte argumenter for novellens kvalitet er altafgørende for, at vi sammen kan blive klogere på vores fælles virkelighed.

Betyder det så, at det almene gymnasium bare er et fantastisk sted uden problemer? Nej, naturligvis ikke. Det foregår jo i virkeligheden og i virkeligheden er der problemer og udfordringer for alle. Som jeg nævnte, har I sandsynligvis også oplevet, at det har været hårdt og der nogle gange skabes et u hensigtsmæssigt fokus på præstationerne i dagligdagen.

En af jeres kollegaer, nemlig gymnasieeleven Signe Bisgaard Parner fra Virum Gymnasium, satte i en artikel i Politiken d. 4. maj i år ord på disse bekymringer om præstationskulturen i gymnasiet. Hun skrev bl.a.:

"Min lærer fortalte forleden, at hun dumpede sit bachelorprojekt på universitetet, men at livet heldigvis gik videre. For os unge virker det måske ikke altid, som om livet faktisk går videre. Så kære mor og far, kære lærere, fortæl os om jeres

nederlag og om de gange, I har været på afveje. Husk os på, at det er menneskeligt at fejle, og at vores værdi ikke ligger i karaktererne.”

190 Så nu vil jeg gøre det, som Signe fra Virum beder om – og som jeg synes er vigtigt at give jer med på vejen. Nemlig en **verdensvendt** beskrivelse af den egentlige verden, som er imellem os – og som ikke tager udgangspunkt i oplevelsen af en perfekt og poleret oplevelse af overflade.

195 Nogle af jer har været bekymrede og nervøse for fremlæggelser på klassen eller før en eksamen. Prøv at spørge jeres forældre, hvordan de har det, når de skal holde oplæg på deres arbejde. Prøv at spørge lærerne om, hvordan de har det, når de møder en ny klasse for første gang. ”Kriller” i maven og tanker om ”hvad nu hvis...” er helt normalt – selv med megen erfaring. Det samme kan jeg sige
200 om mine egne tanker om min dimissionstale til jer:

Selv efter 5 år som rektor er jeg stadig nervøs for at skulle stå her foran jer – og jeg ved, at jeg efterfølgende vil bebrejde mig selv for nogle af de valg, som jeg har truffet under talen.

205

Men det er en del af den egentlige verden. En verden, der for alle er fyldt med bekymringer, ubehag, sommerfugle i maven og selvbebrejdelse.

Nogle af jer har ”desværre” haft en eller flere dårlige eksamensoplevelser i den
210 seneste måned. I lavede måske en fejlagtig prioritering eller censor var lidt hård. Tro mig det sker for alle – og det er på ingen måde verdens undergang – snarere tværtimod. Jeg mindes selv en mundtlig dansk eksamen i min gymnasietid og en skriftlig juraeksamen på universitetet, der på ingen måde gik som forventet. Præstationerne var dårlige, men læringen var god, fordi jeg lærte en lille smule
215 mere om, hvordan man håndterer modgang – både praktisk og menneskeligt – og selve karaktererne var fløjtende ligegyldige i det store spil.

Virkeligheden byder på knubs, ubehag og ulykke, og jeg har naturligvis også prøvet mange ting, som er langt værre end bekymringer om dimissionstaler og
220 dårlige eksamensoplevelser. Pointen er, at det at være udfordret, bekymret, ked af det eller dybt ulykkelig for en stund er såre menneskeligt – og ikke kun **din** oplevelse.

De sidste opfordringer, som jeg kan nå at give jer med fra Frederikshavn

Gymnasium, er derfor:

230 Til jer forældre: Sæt de unge mennesker fri – hvis I ikke allerede har gjort. De er fantastiske – og de **kan** tackle verden.

Til jer studenter: Vær på vagt overfor oplevelsessamfundets faldgruber og insistér på at vende jeres opmærksomhed mod verden – og ikke jeres eller andres oplevelse af verden.

235 Og husk på budskabet fra Signe fra Virum: Tal med hinanden om bekymringer, nederlag og afveje. De er der, og de skal være der i virkeligheden – men det er på samme måde, som når I går i havet ved Palmestranden i starten af juni måned:

240 Det er piv-koldt og ubehageligt, når man lige går ud og står midt i det, men det **er** bare en oplevelse. En oplevelse, der pga. virkeligheden, langsomt vendes til noget positivt, fordi erfaringer i og om verden gør os bedre til at være i den.

Og med disse ord dimitterer jeg hermed årgang 2024 fra Frederikshavn Gymnasium.

245

Kilde

Manuskript tilsendt af taler

Kildetype

Digitalt manuskript

250

Tags

Translokations-/dimissionstale

URI

<https://www.dansketaler.dk/tale/thomas-svane-christensens-translokationstale>

255

260